Akademisk literacy

- i engelsk, fransk, spansk og tysk i et brobygningsperspektiv

Juni 2021
Jan Lindschouw

Det Nationale Center for Fremmedsprog

Indhold

Akademisk literacy 3

Projektets formål 3

Undersøgelsens design 3

Undersøgelsens hovedresultater og opmærksomhedspunkter 4

Tema 1: Akademisk skrivning 4

Tema 2: Forholdet mellem læsning og skrivning – reading-to-write 5

Tema 3: Sproglig korrekthed og grammatik 5

Tema 4: Sprog og kognition 5

Tema 5: Hvilket sprogligt niveau: progression og kriterierne 6

Løsningsforslag og praksisanbefalinger 6

Skrivning på fremmedsproget – herunder akademisk skrivning 6

Læsning på fremmedsproget 7

Ideer til efteruddannelse af gymnasielærere 7

Strukturelle udfordringer for fremmedsprogene 8

Akademisk literacy

Engelsk, Fransk, Spansk og Tysk i et brobygningsperspektiv

Projektets formål

Dette er en afrapportering af hovedkonklusionerne i projektet *Akademisk literacy i et brobygningsperspektiv*, der blev udført fra marts 2020 til og med juni 2021 med støtte fra NCFF. Undersøgelsen fokuserer på skrivning og læsning i 3.g. på stx og første år på universitetet inden for sprogene engelsk, fransk, spansk og tysk. Formålet med projektet er at undersøge overgangen for sprogfagene fra stx til universitetet med udgangspunkt i følgende spørgsmål:

1. Hvordan bør universitetsstudierne i fremmedsprog tage højde for det niveau, de nye studerende bringer med sig fra gymnasiet?
2. Hvordan kan den akademiske literacy i gymnasiets sprogfag styrkes mhp. overgangen til universitetsstudier?

Undersøgelsens design

Undersøgelsen beskrives bedst som en række casestudier for hvert af de fire sprog, hvor analyse af en række datatyper indgår (dokumentanalyser af læreplaner, vejledninger og studieordninger; interviews

med lærere, undervisere, elever og studerende; analyser af skriftlige produkter på stx- og universitetsniveau).

Undersøgelsens hovedresultater og opmærksomhedspunkter

Sammenfattende kan man sige, at den sproglige korrekthed spiller en større rolle i stx for fransk, spansk og tysk, end den gør i engelsk. Der skrives kortere tekster, mens kravene til tekstkohærens og det akademiske er større i engelsk, hvor teksterne også er længere. Springet fra gymnasiets skriftlighed til universitetets tekstproduktion er derfor samlet set større for fransk, spansk og tysk end for engelsk.

Ud fra vores dataanalyse identificerede vi en række temaer, som vi nedenfor laver en sammenfatning af.

Tema 1: Akademisk skrivning

Arbejdet med det akademiske er i fokus i alle fag på stx, men mest eksplicit i engelsk. Eksamensforlægget for engelsk på stx kræver en analytisk besvarelse baseret på input (fiktion eller non-fiktion) og med krav om at integrere en stilistisk analyse i besvarelsen, mens eksamensforlæggene i de øvrige sprogfag ikke lægger direkte op til akademisk skrivning. De udfordringer, man ser i engelskfaget på stx mht. akademisk skrivning (at få eleverne til at bevæge sig fra det refererende til det redegørende og analyserende niveau), afspejles dog også i de andre fag og også på universitetsniveau. De universitetsstuderende i andre sprogfag end engelsk angiver, at de trækker på erfaringer fra dansk- og engelskfaget i gymnasiet, men savner, at denne viden omsættes til det fremmedsprog, de studerer, på systematisk vis.

Tema 2: Forholdet mellem læsning og skrivning – reading-to-write

I engelsk på stx er *reading-to-write* meget vigtigt, idet elever med dårlig læsefærdighed ofte ender med at producere overfladeskrivning, mens denne dimension fylder mindre i de øvrige sprogfag. Selvom der ikke i alle sprogfag arbejdes eksplicit med læsning som forudsætning for at kunne besvare en skriftlig opgave hensigtsmæssigt, arbejdes der dog med læsning generelt.

Tema 3: Sproglig korrekthed og grammatik

Arbejdet med grammatik og sproglig korrekthed adresseres naturligvis i alle fag på stx, men fylder betydeligt mere i fransk, spansk og tysk end i engelsk. Selvom vejledningerne for stx nævner, at undervisningen i fremmedsprogsfagene bør bero på et sprogsyn, hvor *fluency* prioriteres over *accuracy*, er det interessant at konstatere, at der er megen fokus på sproglig korrekthed og deduktiv grammatikundervisning i undervisningen og bedømmelsen af eksamensopgaverne i andre sprogfag end engelsk.

Tema 4: Sprog og kognition

I flere fremmedsprog følges sprog og kognition ikke nødvendigvis ad, hvilket bevirker en todelt skriveproces. hvor der først fokuseres på indholdet (på dansk) og dernæst omsættes til fremmedsproget (f.eks. i form af regulær oversættelse eller vha. ordbøger og grammatikker). Den

hyppige brug af interferens fra dansk i flere opgaver er et tydeligt tegn på dette.

Tema 5: Hvilket sprogligt niveau: progression og kriterierne

Undersøgelsen viser en ret stor divergens i formulering af faglige mål og kompetencer i forhold til CEFR mht. skriftlighed og læsning på begge niveauer. Nogle gange bliver samme deskriptorer anvendt til beskrivelse af forskellige niveauer, og desuden tyder nogle formuleringer af de sproglige kompetencemål i de danske uddannelser på, at ambitionsniveauet ligger højere end i CEFR. Spørgsmålet er, om kompetencebeskrivelserne er realistiske og dækkende for det faktiske niveau.

Løsningsforslag og praksisanbefalinger

Skrivning på fremmedsproget – herunder akademisk skrivning

Eksamensformen på engelsk stx lægger som sagt op til akademisk skrivning, men er ikke den mest hensigtsmæssige, da den megen fokus på litterær analyse medfører et snævert genrekendskab. Man kunne i stedet invitere eleverne til at lave en analyse af argumentationsstrukturen i en tekst med fokus på hovedargument, og hvordan dette underbygges. Et bredere genrekendskab ville desuden være gavnligt i forhold til elevernes videregående uddannelser generelt. Arbejdet med at udvikle et bredt genrekendskab kunne også lade sig gøre i de øvrige sprogfag. Man kunne f.eks. opøve kompetencer i at skrive en e-mail eller et indlæg på Linked-in i gymnasiet og på første år på universitetet, ligesom man kunne arbejde med kollaborativ skrivning, hvor nogle har deres styrke i at få idéer, og andre kan skrive på fremmedsproget.

Desuden bør de studerende på universitetet opfordres til at tænke over, hvordan de skriver for hermed at bevidstgøre dem om forholdet mellem den umodne skriveproces (*knowledge telling*) og den modne skriveproces (*knowledge transforming*). Man kunne tage hul på dette allerede i gymnasiet ved f.eks. at sørge for at eleverne blive gjort bevidste om, at de kan trække på den indsigt, de har fra andre fag i gymnasiet, især fra engelsk og dansk. For at lette overgangen for de nye universitetsstuderende i fremmedsprog kunne man ved indgangen til studiet iværksætte skriveværksteder på fremmedsprogene.

Læsning på fremmedsproget

For alle sprogene gælder, at de studerende har en stor læsebyrde på BA-niveauet. For at forbedre læsefærdigheden på stx kunne man overveje forsøg med at læse på fremmedsproget, hvor det var frivilligt, hvad eleverne ville læse. På BA-niveau bør de valgte tekster på første år være mere tilgængelige, således at de bygger på de studerendes forforståelse. Desuden bør der arbejdes med læsestrategier, der hjælper med at stilladsere læsningen af akademiske tekster. Endvidere kunne man udarbejde en håndbog i akademisk arbejde, der indeholder modeller over tekstopbygning, og hvilke fraser man anvender i akademiske tekster på fremmedsprogene. På stx kunne det være muligt at anvende engelsk i andre fag med henblik på at læse andre typer tekster (som det f.eks. sker i dag i SRP opgaver). I disse fag ville der være tale om sprog som tillægskompetence.

Ideer til efteruddannelse af gymnasielærere

Som angivet ovenfor er der en tendens til at gymnasieelever opøves i litterær analyse i forbindelse med stx-eksamen i engelsk. Måske er der behov for efteruddannelse af lærerne i forhold til analyser af andre genrer. Hvis man følger den ovenfor nævnte idé om, at gymnasieeleverne skal læse tekster på engelsk i andre fag, ville en

mulig efteruddannelse i denne forbindelse være Engelsk som CLIL for ikke-engelsklærere.

For at styrke elevernes literacy ville et samarbejde mellem engelsk- og danskfaget være en oplagt mulighed. Mulig efteruddannelse ville være et kursus, hvor dansk- og engelsklærere fra samme gymnasium bringes sammen for at tilrettelægge en undervisning, der viser eleverne sammenhængen mellem skrivning og læsning i de to fag.

Strukturelle udfordringer for fremmedsprogene

Undersøgelsen viser et behov for flere timer i fremmedsprog på stx, især i fransk, spansk og tysk, hvis man skal kunne leve op til krav om akademisk literacy ved studierne på universitetsniveau. Der er problemer på stx med ekstra fag på a-niveau, som betyder, at elever ikke kan vælge 2. fremmedsprog på a-niveau. På universitetsniveau ville et propædeutisk forløb i andre fremmedsprog end engelsk ved indgangen til fremmedsprogsstudierne give de nye studerende mulighed for at få et sprogligt løft. Alternativt kunne et sprogligt boost à en måneds varighed ved indgangen til studiet være en mulighed. Herudover bør alle fag på studierne i højere grad bør fokusere på brugen af fremmedsproget i undervisningen. Herudover kan man styrke samarbejdet mellem de sprogligt og kulturelt orienterede fag på fremmedsprogsstudierne, så arbejdet med at udvikle de studerendes skriftlige og akademiske kompetencer ikke kun påhviler sprog- og grammatikundervisningen, men også indholdsundervisningen.